

Viena iš legendinio Žygeivių klubo steigėjų, geografė, „Vilnijos“ draugijos narė ir tautininkė Nijolė BALČIŪNIENĖ šiandien pasigenda valstybei atstovaujančių politikų veiklos tautiškumo bei valstybingumo stiprinimo kryptimi ir mato atvirkštines tendencijas - anot jos, daroma viskas, kad lietuvių tautos tradicijos išnyktų. Išskirtiniam interviu „Respublikai“ ji sako, kad tautinė kultūra šiandien laikosi iš esmės tik ant entuziastų, folkloro kolektyvų ir dar istorinės atminties nepraradusių žmonių pečių.

Kalbant su žmogumi, kuris visą savo sąmoningą gyvenimą paaukojo tautiškumui stiprinti, baltiškosioms šaknims puoselėti, etnolingvistikai plačiau prasme, taip ir sukasi mintyse banalokas klausimas: o kas pastūmėjo?... Nuo ko pradėjote?

- Mano meilė protėvių tradicijoms ir papročiams atėjo iš vaikystės, iš tėviškės. Augau nuostabioje vietoje - ant Dubysos kranto, netoli Maironio tėviškės, o visa mano giminė nepaprastai mėgo dainuoti... Visi jie mokėjo labai daug senovinių autentiškų dainų, menančių dar LDK laikus. Nuo mažens augau jas girdėdama. Mokykloje jau nebuvo tokios terpės: ten visus vertė stoti į sovietines organizacijas - pionierių, komjaunuolių, tačiau daugelis jaunuolių,

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Vyginto Skaraičio nuotr.

Žygeivių dvasia ipareigoja lietuvybei

tarp jų ir aš, į tai žiūrėjome kaip į neišvengiamą blogą formalumą, niekas neėmė to giliai į širdį. Šviesios atminties mokytojas Antanas Juška bene vienintelis ten drįsdavo kalbėti, kad yra kitos tautos vertybės - jis tai sakydavo atsargiai, tarsi netyčia, užuominomis... Ir tik man atvažiavus ir įstojus į Vilniaus universitetą, į Gamtos fakultetą, mano pomėgiai bei vaikystės išgyvenimai atsiskleidė naujomis spalvomis.

- O kas čia galėjo atsiskleisti? Juk buvo gūdas sovietmetis, brežnevinis sąstingis, kaip dabar sakoma, o ir universitetas, kaip žinoma, buvo ta vieta, kurią sovietų režimas itin kruopščiai prižiūrėjo...

- Taigi... Atvažiavau čia 1967 m. Buvau 17-metė jauna mergaitė ilgomis kasomis ir mane pribloškė jau traukinių stotis, kurioje negalėjau susikalbėti lietuviškai, kai paklausdavau kelio į universitetą - visi kabėjo vien rusiškai ir lenkiškai. O aš rusiškai išvis nemokėjau. Man tai buvo pirmas šokas: kaip gi taip, nejaugi Lietuvos sostinėje nėra lietuvių? Žinoma, įstojau į VU, gerai mokiausi, o to meto Gamtos fakultete jau buvo visai kita aura.

- Aura turėjo skirtis nuo stoties aplinkos... Tačiau vien aura nepaaiškinsi, sakyčiau, tokio puolimo stacia galva į lietuvių, juolab kad už tai valdžia neglostydavo.

- Čia radau iškilius dar prieškario intelektualus gamtininkus, profesorius: Česlovą Kudabą, Chomskį, Bieliuką ir kitus, kurie spinduliavo šviesa ir mus, jaunus naivius studentus, išmokė mylėti šitą nuostabų kraštą - Lietuvą. Maža to, ši profesūra užstodavo ir prieš valdžią,

jeigu to prireikdavo. Ir štai vieną dieną fakultete pamačiau skelbimą, kviečiantį keliauti po Lietuvą. Pasirašyta: turistų klubas. Nuėjau ten ir sutikau žmogų, kuris didžiąja dalimi nulėmė mano tolesnį pasirinkimą - besiformuojančio Žygeivių klubo lyderį Tadą Šidiškį, jis pas mus buvo perėjęs iš Matematikos fakulteto. Netrukus išėjome į pirmąjį žygį po Lakajų apylinkes. Tuo metu kaip išėjau su kuprine ant kupros, taip ir supratau, kad išėjau visam gyvenimui. Ir iki šiol einu.

- Tai ir buvo Žygeivių klubo ištakos?

- Taip, tik, pamenu, mums labai nepatiko tas pavadinimas - turistų

► Komunistus pakeitė „multikultūrininkai“, tačiau kaip tada, taip ir dabar tautiškumas, lietuviybė užgniaužiama

klubas. Žodis „turistas“ mums atrodė toks svetimas, sovietinis, brutalus, be to, turistai geria, rūko, rusiškai keikiasi... Pamenu, surašėme ant popieriaus gal 10 lietuviškų žodžių - keliautojas, žygūnas, žygeivis... Prigijo „žygeivis“. Iš esmės klubo veikla buvo nukreipta prieš sovietinę sistemą, prieš nutautinimą, skirta savo istorinėms tradicijoms puoselėti. Mes buvome tie, kurie nori pažinti Lietuvą - tam buvo skirti visi savaitgaliai - dviračiais, pėsčiomis, valtimis... Buvo daugybė susitikimų su žmonėmis, kurie mums perduodavo autentiškos baltų kultūros lobius: dainas, pasakojimus, tradicijas. Antai viena senolė pasakoja: netikėkite šitomis „naujoviškoms šventėmis“, pavasarį reikia švęsti Jorę.

Ji ir kiti žmonės mums rodė visokius burtus, pasakojo senuosius baltų padavimus, legendas. O mes net jų reikšmės nežinojome, kaip ir daugelio baltiškų vardų prasmės. Beje, mano dukra Gabija turbūt viena pirmųjų Lietuvoje gavo tokį vardą. O tada šiuo vardu mes pavadino Žygeivių klubo sekciją, o aš tapau pirmąja jos pirmininke. Einame Dzūkijoje - dainuojame su vietos žmonėmis autentiškas senovines dzūkų dainas miškų tyloje, einame Aukštaitijoje - apkabiname patį storiausią ažuolą ant aukščiausio piliakalnio... Ir visur mus supa ta istorinė lietuvių tautos didybė, neišpasakytą galia, padabinta mūsų tautos žygdarbių pasakojimais.

- Romantiški laikai kada nors pasibaigia, palikdami tik prisiminimus. Jūs ir dabar, kiek žinau, vedžiojate smalsuolius po Vilniaus apylinkes, supažindinate juos su mūsų krašto istorija, su baltiškais šaknimis. Tik štai kur paradoksas: mūsų šiuolaikiniai kultūros ir švietimo valdininkai aiškina, kad Vilnijoje nebuvę jokios lietuviybės, jokių baltiškų šaknų.

- Deja, jų atmintis ar gal išsilavinimas toliu to liūdnei pagarsėjusio „multikultūralizmo“ nesiekia... Sovietmečiu girdėdavau tuos „multikultūrininkus“ kalbančius turguose ar paroduotuvėse rusiškai, lenkiškai ir kalbančius labai gražiai.

Vilniaus kraštas yra pats tikriausias lietuviybės, baltų kultūros židyns: čia ir Ribiškių raguvynas, ir Šventaragio slėnis, ir Staviškių pilkapynas, ir legendomis apipinti piliakalniai, šventovės... O kur dar mūsų Didžiųjų kunigaikščių plejada? Viešpatie, tie apgailėtini valdininkėliai nežino, ką kalba...

- Vilnijoje juk taip pat susitinkate su įvairiais žmonėmis. Dabar daug kalbama apie priešpriešą tarp lenkų ir lietuvių, apie nepasitikėjimą vienu kitais. Iš kur tai kyla?

- Paprasti žmonės puikiausiai tarpusavyje sutaria, jiems nėra ko dalytis. Štai neseniai kelios moteriškos tikrai nelietuviškais vardais Šalčininkų rajone Dieveniškų seniūnijoje gynė lietuvišką vaikų darželį, kad jo nepanaikintų savivaldybė - dabar ten gražus lietuviybės židyns, tačiau minėti politikai ir toliau rezga visokias intrigas, kad jį išardytų. Arba pažvelkime, kas ten vyksta rinkimų metu. Esu ne kartą dalyvavusi kaip stebėtoja, todėl tikrai galiu pasakyti, kad pažeidimai ten ant kiekvieno kampo, tačiau ne paprasti žmonės juos daro - tai vietinės partijos politika, nukreipta prieš visa tai, kas lietuviška, baltiška.

- Štai Jums labai svarbios yra tautinės vertybės, jaunimo auklėjimas tautiška dvasia, tačiau Švietimo ministerija uždraudžia moksleivių dainų šventes... Arba štai net šiandien Seime pritrūks ta vieno balso, kad Lenko kortos turėtojai negalėtų būti renkami. Kur judame? Į ką lygiuojamės?

- Deja, tokias ir panašias bėdas galima vardyti labai ilgai. Jie viską išverčia atvirkščiai, iškreipdami ne tik žodžių, bet ir reiškinių prasmę. Pavyzdžiui, balsuojant dėl tos pačios Lenko kortos tie „multikultūrininkai“ aiškina, esą mes norime, kad Lietuvoje neliktų demokratijos ir būtų kaip Baltarusijoje, kur valdininkams uždrausta ją turėti. Tai grynusia demagogija - juk baltarusiai visiškai teisūs ir tai yra net išaiškinti mūsų Vyriausioji rinkimų komisija, kad būtina kreiptis į Konstitucinį Teismą, ar Lenko kortos turėtojai gali duoti priesaiką dviem ar kelioms valstybėms. O jie tai ignoroja. Tas pats ir kitose srityse.

Aš manau, kad šiais laikais Žygeivių judėjimas nėra niekas neprarado aktualumo - komunistus tik pakeitė „multikultūrininkai“, tačiau kaip tada, taip ir dabar tautiškumas, lietuviybė užgniaužiama, specialiai naikinama, kuriasi visokie „federalistai“, kurie apskritai nori sunaikinti valstybę ir perduoti visą valdžią Briuseliui.

Štai tie „federalistai“ net Valsybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ išrankiojo, išbraukė visus su tautiškumu susijusius žodžius. Jiems nereikia Lietuvos, bet dar yra tautinio jaunimo, kaip ir anais laikais besiburiančio į etnografinius kolektyvus, užsiimančių kraštotyra, puoselėjančių savo šaknis. Ir ateitis priklauso šiam jaunimui, kuriame gyva žygeivių dvasia, o šitie „federalistai“ nueis į užmarštį, kaip ir jų pirmtakai - sovietukai...

Kalbino Ričardas ČEKUTIS

Kam Lietuvai reikalingas Europai nebereikalingas euras?

Pastarosiomis savaitėmis Lietuvoje vėl pradėtos plataus masto eurą propaguojančios diskusijos. Iš pirmo žvilgsnio atsitiktinai sutapo Lietuvos (!) laisvosios rinkos instituto ir „Swedbank“ vyriausiojo ekonomisto Nerijaus Mačiulio pasisakymai apie mūsų valstybės menkas pastangas įsivesti eurą, šios valiutos begalinę naudą. O tuo metu euro zonos šalys, net galingoji Vokietija, labai rimtai svarsto atsisakyti euro ir susigrąžinti nacionalines valiutas. Kam Lietuvai reikalingas Europai nebereikalingas euras?

Apie tai prie ŽALGIRIONACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskusijoje „Swedbank“ vyriausiasis ekonomistas Nerijus MAČIULIS, socialinių mokslų daktarė Jolanta SOLNYŠKINIENĖ, ekonomistas profesorius Povilas GYLYS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kam valstybei apskritai reikalingi pinigai?

N.MAČIULIS: Pinigai yra mainų priemonė. Pagrindinė jų funkcija - kad gyventojai, įmonės galėtų keistis prekėmis ir paslaugomis. Jei žiūrėtume konkrečiau, savi pinigai reikalingi tam, kad valstybė galėtų reguliuoti ekonominius ciklus, kad tam tikrose situacijose galbūt galėtų paveikti palūkanų normas, padidinti arba sumažinti pinigų kiekį rinkoje ir taip sušvelninti ar bent jau bandyti švelninti ekonominius ciklus.

Lietuva savo valiutą turi, bet savo pinigų politikos neturi, nes Lietuvoje beveik nuo pat nepriklausomybės atkūrimo laikų veikia valiutų valdybos modelis. Jo pagrindinis pranašumas tai, kad užtikrinamas tiek valiutos kurso, tiek kainų stabilumas. Ir kaip labai maža ir labai atvira valstybė, Lietuva pasirinko tokį būdą - užtikrinti stabilumą per valiutų valdybos modelį. Tai yra susieti savo valiutą su didele, stipria, stabilia valiuta. Iš pradžių su JAV doleriu, paskui, kai Lietuva labiau integravosi į Europos Sąjungos šalių ekonomiką, perėjo prie euro. Tokią funkciją dabar atlieka litas. O didelės pinigų politikos Lietuva kaip ir neturi. Nei pinigų kiekio rinkoje, nei palūkanų normų Lietuvos bankas paveikti negali. Ir už tai, aišku, mainais gau-

na būtent kainų ir valiutos stabilumą. Tai yra išsaugoma pinigų perkamoji galia.

G.JAKAVONIS: Ar neatrodo, kad siekimas įstoti į euro zoną pasidarė kažkoks savitiksliis? Tiesiog nusibrėžėme kryptį ir verčiamės per galvą dėl euro, nepaisydami to, kad galime nukristi į tarpekį.

J.SOLNYŠKINIENĖ: Šiuo metu įtikinėti, kad Lietuvai reikia pereiti prie euro, pats netinkamiausias laikas. Pirmiausia, visai nesutariama, ar krizė pasibaigė, ar dabar yra koks nors jos raidos etapas ir ji dar parodys visą jėgą. Kita vertus, euro zonos valstybės, Europos valstybės po krizės susiduria su daugybe sunkumų ir jau dabar diskutuojama apskritai apie Europos Sąjungos išlikimą.

Jeigu vardytoje interesų grupės - tai pirmiausia būtų Vyriausybė arba valdžia, įmonės, korporacijos, fiziniai asmenys, kurie susieti su euro zona, su Europos Sąjungos šalimis. Taip pat eiliniai Lietuvos gyventojai, turintys didelių išpareigojimų, pirmiausia paskolas bankuose, ir visi kiti, kurie to neturi.

Jeigu skaičiuotume plusus ir minusus, ką laimėtume, tai valdžia, Vyriausybė tam tikra prasme išloštų, nes sumažėtų skolos tvarkymo išlaidos. Dar kokius nors dalinius laimėjimus patirtų. Bet ji taip pat turėtų prisiimti ir didžiules socialines išlaidas, kurios neišvengiamai būtų dėl to, kad didžiulius nuostolius patirtų paprasti Lietuvos gyventojai. Įsivaizduoju, atsiejimo momentu litas bet koku atveju būtų devaluotas.

N.MAČIULIS: Ne, čia visai neteisinga. Niekada nėra buvę Europos Sąjungoje, kad įsivedant eurą būtų devaluota nacionalinė valiuta. Tam ir fiksuojamas kursas.

P.GYLYS: Man dažnai kyla klausimas, kodėl mūsų viešojo erdvė 20 metų yra ideologiškai vienpusiška. Kolega N.Mačiulis minėjo, kad pinigai ne tik yra žymiai pranašesnė mainų sistema, palyginti su natūriniais mainais, bet per pinigus galima ir valdyti. Lietuvoje 20 metų bijoma pasakyti, kad vienas iš didžiausių svertų valstybės rankose yra pinigų arba monetarinė politika. Kartais įtariu, kad diskusiją vienpusišką padaro didžiulė bankų ekspertų ir Laisvosios rinkos instituto ideologinė įtaka. Nėra tokio žingsnio, kuris turėtų tik plusų arba tik minusų.

Bankrotuoti yra amoralu. Valstybė gyvena pagal savo kišenę. Kaip ir daugelis kitų

Nerijus MAČIULIS
„Swedbank“ vyriausiasis ekonomistas

Jeigu laivas plūduriuoja - o euro zona plūduriuoja, - tai klausimas, ar ji plūduriuos, ar atgaus kapitoni vairo priemonės, o gal pradės skęsti? Juk niekas iš rimtų analitikų to neatmeta. Nekarksėkime, bet neatmeta tokios galimybės, kad graikai po kelių mėnesių išeis, bus priversti išeiti. Mes bijome tai net pasakyti šioje lietuviškoje erdvėje. Pasaulyje vyksta milžiniška, labai įdomi diskusija. Jeigu laivas plūduriuoja ir ypač jeigu skęsta, ką daro keleiviai? Jie ieško gelbėjimosi valčių, trapų ir t.t. Mano galva, reikia tikrai sustoti ir pagalvoti, ar verta sėsti į didelį laivą, jei nežinome, kaip jam seksis plaukioti.

Be to, neužmirškime, kad dar yra kita pusė. Mes pareiškėme, kad norime įstoti į euro zoną, tačiau tai dar nereiškia, kad mus kas nors nori priimti. Per pastaruosius dvejus ar trejus metus niekada negirdėjau, kad kas pasakytų: „welcome“, „ateikite čia į euro zoną“. Jie tiek turi problemų, kad dar daugiau turėti nelabai norėtų.

R.PAULAUSKAS: Pinigai pirmiausia yra ekonomikos kraujas. Jeigu jūs savo kraują atiduodate valdyti kitam organizmui, į kokią padė-

tį pakliūva jūsų organizmas? Aš jau nekalbu, kad yra paprasta nauda.

Kaip turėtų elgtis, mano supratimu, ideali valstybė savo pinigų atžvilgiu: yra centrinis bankas, kuris emituoja pinigus, toliau turi būti valstybinis komercinis bankas, kuris operuoja tuo valstybės krauju ekonomikoje. Vyriausybė turi turėti planus. Kai Vyriausybė neturi strateginių planų, tai, be abejojimo, ir tas kraujas nereikalingas.

O dabar iš tikrųjų mes eurą jau turime. Litai yra susietas su euru. Reikia pasakyti žmonėms, kaip Lietuvoje atsiranda litas: pirma mes turime iš kažkur gauti eurą,

galimybę emituoti savo drachmą, jai nebūtų reikėję išparduoti viso valstybinio turto, kurį ji dabar turės išparduoti iki 2015 metų.

Susiraskite internete šį sąrašą. Tai yra tiesiog fantastinis dokumentas, kur surašyta mėnesiai, ką ir kam graikai turės parduoti. Ir visa tai yra tik dėl to, kad Graikija atsisakė savo monetarinės politikos.

Paimkime Lenkijos pavyzdį. Kai visa Europa smuko, lenkai grėsi, kad jų vienintelių BVP šiek tiek išaugo. Tai vyko tik dėl zloto, kurį jie dar turėjo.

Valstybių skolinimasis finansų rinkose atsirado tik apie 1970 metus. Tik maždaug nuo šio laikotarpio valstybės skolinasi ne iš savo centrinio banko, o pasaulio rinkose, kitaip sakant, iš bankų. Tai buvo tam tikro mechanizmo įpiršimas tautoms ir, sakyčiau, tam tikras pasaulio banko sukčiavimo elementas.

Užduosiu tokį klausimą. Štai mums reikia uždengti trijų milijardų „Sodros“ skylę. Mes skolinimės vadinamosiose pasaulio rinkose. Jos gauna iš to trilijono Europos banko emituotų pinigų už 1 procentą. Bankininkai paims už 1 procentą iš Europos banko tuos pinigus ir parduos A.Kubiliui už 6-8. O kodėl mes negalėtume iš V.Vasiliausko pasiskolinti tų trijų milijardų? Suprantu, kad yra valiutų modelis, negalima. Bet jeigu jo nebūtų? Kuo skirtųsi trijų milijardų skola iš V.Vasiliausko, kuri paskui patektų į mūsų rinką, ir pasiskolinimas iš kito banko? Tie pinigai lygiai taip pat pasklis mūsų rinkoje ir infliacijos prasme poveikis bus vienodas.

N.MAČIULIS: Lenkija. Ne-neigiu fakto, kad laisvai svyruojantis kursas leidžia šiek tiek prisitaikyti prie ekonominio ciklo. Bet Lenkijos pranašumas buvo laisvai svyruojantis kursas. Lenkijos ekonomika yra daug uždaresnė ir nėra taip svarbu kursas, ar valiuta devaluojama, ar nedevaluojama.

Lenkijos pagrindinis pranašumas buvo tai, kad jos ekonomika buvo apskritai konkuresnė. Ir per praėjusį visą dešimtmetį produktyvumas Lenkijoje augo grei-

euras?

čiau nei darbo sąnaudos. Lietuvoje priešingai - darbo sąnaudos augo 2-3 kartus greičiau nei produktumas. Įmonės prarado konkurencingumą ir jį reikėjo atkurti. Buvo galima atkurti nuvertinant valiutą, devaluojant ją, nuvertinant santaupas, sukuriant hiperinfliaciją. Bet buvo pasirinktas tvaresnis ir ilgalaikis sprendimas, t.y. per vidinę devaluaciją, kai tiesiog atkuriamas prarastas konkurencingumas.

Kitas dalykas, jeigu jau nesigilintume į konkurencingumo skirtumus, Lenkijos gyventojai beveik nesiskolina užsienio valiuta. O Lietuvoje 70 proc. ir įmonių, ir gyventojų paskolų yra užsienio valiuta. Aišku, valiutos devaluavimas sukuria didžiulę našta tiems, kurie yra pasiskolinę.

30 milijardų litų valstybės skola taip pat yra būtent užsienio valiuta. Nes viduje tiesiog nėra tokių galimybių pasiskolinti. Tad reikia suprasti tokį faktą, kad diskutuoti apie lito devaluavimą, apie laisvai svyruojantį valiutos kursą buvo galima tada, kai valstybė neturėjo milžiniškų įsipareigojimų užsienio valiuta. Dabar Lietuvos užsienio skola - ir valstybės, ir gyventojų, ir įmonių - siekia 85 milijardus litų. Suprantama, kad bet koks mažiausias lito nuvertėjimas sukuria milžiniškas problemas valstybei tą skolą tvarkyti.

► Europos Sąjunga kaip struktūra, ir euro zonos šalys jau išgyvena ideologinę krizę

Jolanta SOLNYŠKINIENĖ
Socialinių mokslų daktarė

Manau, klaidinga teigti, kad jeigu Graikija būtų galėjusi devaluoti savo valiutą, jos situacija būtų buvusi geresnė. Reikia suprasti, kad ir vidinės, ir išorinės devaluacijos pasekmė yra ta pati. Jeigu mes nuvertiname nacionalinę valiutą, sumažėja gyventojų santaupos. Dauguma gyventojų santaupas kaupia būtent lita, tad sumažėjusi tų santaupų perkamoji galia yra tiesioginis

šalies gyventojų nuostolis. Devaluacija sukuria didelę infliaciją.

Lietuva yra labai priklausoma nuo importo. Importuojama ir nafta, ir dujos, ir 70 proc. elektros energijos, ir dauguma buitinių prekių. Mes Lietuvoje šių prekių neturime ir nepasigaminame. Devaluacija akimirksniu sukuria atitinkamą tų kainų šuolį. Ir čia socialinė nauda yra labai abejotina. Jeigu spausdinama nacionalinė valiuta ir ji nuvertinama, tuo pačiu metu kainos kyla, tai socialinė nauda yra labai abejotina. Tik panaikinamas stabilumas, dingsta šalies patrauklumas investuotojams. Sunaikinamos ne tik santaupos, bet ir gyventojų perkamoji galia. Tai ir buvo pagrindinis argumentas įvedant valiutų valdybos modelį, kad mes siekiame pinigų ir kainų stabilumo. Mes nenorime, kad valdžia, kai tik panorės paišlaidauti, pultų spausdinti pinigus.

R.PAULAUSKAS: Manote, kad mes tų dalykų nesuprantame, apie ką jūs šnekate? Elementarūs dalykai.

N.MAČIULIS: Lietuvos niekas nekviečia į euro zoną ir greičiausiai dar nekvies ir kitais metais. Bet esmė ta, kad Lietuva turi tenkinti Mastrichto kriterijus. Tai yra mažas biudžeto deficitas, maža valstybės skola, stabilios kainos, maža valstybės skolinimosi kaina. Yra visi tie veiksniai, galų gale valiutos stabilumas, jie užtikrina, kad šalies gyventojų perkamoji galia yra stabili, kad jų santaupos nenuvertėja.

Žinoma, diskusija visais klausimais turi vykti viešojoje erdvėje. Ji negali būti kieno nors kategoriškai nutraukiama ir pasakoma, kad ši diskusija vyko dar prieš 2004 metus. Atsiminkime vieną dalyką: buvo referendumas ir dauguma šalies gyventojų sutiko stoti į Europos Sąjungą. Sutartyje yra Lietuvos raštiškas įsipareigojimas įsivesti eurą. Išlygų nėra palikta. Su tuo Lietuvos gyventojai sutiko referendume. Ir dabar Lietuva negali pasirinkti. Gali, aišku, nutraukti stojimo sutartį su Europos Sąjunga, jei jūs manote, kad tai yra klaida. Tačiau diskusijos apie euro zonos žlugimą yra tikrai ankstyvos. Rizika yra padidėjusi, be jokios abejonės. Yra didelė rizika, kad Graikija turės išstoti dėl mokesčių vengimo ir nesugebėjimo įgyvendinti tinkamų struktūrinių reformų. Bet euro zona lieka ir euras lieka. Diskusijos dėl euro žlugimo nėra.

PGYLYS: Kaip tai nėra! Visam pasauliui.

J.SOLNYŠKINIENĖ: Ką jūs čia šnekate?

R.PAULAUSKAS: Kaip tai nėra? Tai jūs neskaitote pasaulio laikraščių? Tokią krūvą galiu atnešti laikraščių.

N.MAČIULIS: Nesuklyskite. Čia yra diskusijos apie tai, kokia

turi būti euro zona, kaip ją reikia išgelbėti, kaip ji turėtų funkcionuoti, kokios turi atsirasti naujos institucijos. Bet kad nebebus euro, labai maža tikimybė.

G.JAKAVONIS: Kas iš viso yra euro zona šiandien, kodėl vieni už, o kiti prieš?

J.SOLNYŠKINIENĖ: Būtent dėl to kyla įvairių diskusijų, ar išvis

► Mes, kad gautume, turime kažką parduoti ir uždirbti. O jie tiesiog iš oro spausdina

Rolandas PAULAUSKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

verta būti Europos Sąjungoje stambiausioms šalims, tokioms kaip Vokietija, Prancūzija. Jau nekalbu apie euro zonos šalis. Nikola Sarkozy (Nicolas Sarkozy) savo politiniuose debatuose yra pareiškęs, kad jis nemokės įmokų į Europos stabilizavimo fondą, jei laimėtų rinkimus. Vokietijoje, kurios įnašas didžiausias, vyksta atviros diskusijos apie tai, kad jai turbūt irgi reikia atsakyti euro, grįžti prie markės. Yra tokių diskusijų viešojoje erdvėje. Ir diskutuoja ne tik paprasti gyventojai, bet ir politikai. Vadinas, ir Europos Sąjunga kaip struktūra, ir euro zonos šalys jau išgyvena ideologinę krizę. Vyksta debatai apie jos fizinių išlikimą.

PGYLYS: Dabar, kai veikia valiutų valdybos modelis, formaliai mes lyg ir turime savo pinigus. Kita vertus, mes jais negalime paveikti makroekonominės situacijos. Įvesdami valiutų valdybos modelį mes sakėme, kad tai yra stabilizacinis antiinfliacinis žingsnis, kad nebus galima spausdinti daugiau pinigų, nei turėsime valiutų ir aukso atsargų.

Litų mes ir nespausdinome. Tačiau mieli komerciniai bankai mums atvežė pinigų už keliasdešimt milijardų litų. Mes čia susispaudę nespausdinome litų, bet mus „aprupino“ eurai. Taip mes priėjome prie ekonomikos perkaitimo ir galų gale įvykusio vadinamojo kieto nusileidimo. BVP sumažėjo 15 proc.

Pagrindiniu kaltininku laikyčiau mūsų politinį elitą. Pirmiausia centrinį banką, kuris nesuprato, kas čia vyksta, kad yra pučiamas burbulas, perkaitinama ekonomika. Ir jeigu jau komerciniai bankai rūpinasi mūsų nacionaliniu interesu, tai jie, kaip labiau patyrusių šalių atstovai, tikrai turėjo suprasti, kas įvyks pabaigoje. Bet jie rėmėsi ne viešu interesu, jie vienas su kitu kovojo, kaip užimti didesnę kreditinės erdvės dalį. Jie suprato, kas įvyks, bet jiems reikėjo čiulptukais įsisiurbti į kuo daugiau objektų. Jie tą ir padarė. Nacionalinio intereso sąskaita.

Štai Argentinos pavyzdys. Nesakau, kad taip reikia daryti, tačiau papasakosiu, kas įvyko šioje šalyje.

Argentina turėjo valiutų valdybos modelį. Revoliucinės situacijos akivaizdoje metė tą modelį. Kas įvyko? Aišku, nuvertėjo pesas. Maždaug 6-8 mėnesius buvo neaiški situacija. Po to šešerius metus Argentinos ekonomika augo ir bendras augimas buvo 66 proc. Be abejo, jeigu nuvertėja valiuta, iš karto kyla rizika tiems, kurie turi įsiskolinimų užsienio valiuta. Bet ką padarė argentiniečiai? Jie išdaliavo tas sąnaudas, nepermetė jų vien gyventojams.

Deja, Lietuvoje nėra konceptualaus sisteminio pokalbio apie dabartinę situaciją. Euro įvedimas nėra smulkus technologinis žingsnis. Tai labai atsakingas žingsnis, kurį reikia labai gerai apsvarstyti. Deja, pas mus diskusija nevyksta. Arba skamba tik vienpusė kalba, kur girdimas komercinių bankų balsas. Centriniam bankui vadovauja teisininkas. Manau, jis iki šiol dar gerai neperprato centrinės bankininkystės, pinigines politikos dalykų. Todėl mes turime tokią surrealistinę, tragikomišką situaciją.

R.PAULAUSKAS: Jeigu per du mėnesius yra emituojamas trilijonas eurų, atitinkamai visa euro zona patiria infliaciją. Taigi stabilumo nėra euro zonoje. Infliacija vyksta. Tiesiog kol kas emituoti pinigai nepatenka į buitinę rinką. Jie laikosi finansinėse rinkose. Bet kai jie prasiverš, tai bus tokia infliacija, kuri net nesisapnavo niekam.

Kalbant apie stabilumą, kovo mėnesį Jungtinių Valstijų biudžeto pajamos buvo 171 milijardas, išlaidos - 369 mlrd. Ir taip yra kiekvieną mėnesį! Kiekvieną mėnesį Jungtinės Valstijos išleidžia dvigubai daugiau, nei surenka. Europos valstybėse yra lygiai tas pats. Mažesniu mastu, skirtingai pagal valstybes. Juk beveik visos Europos valstybės turi deficitinį biudžetą ir deficitinį užsienio prekybos balansą. Ir taip yra jau daugybę metų. Gyvename sistemoje, kuri pastaruosius 30-40 metų verčiasi vieni tik iš skolų. Ir vidinė infliacija vyksta. Kainos tai auga.

► Bijoma pasakyti, kad vienas iš didžiausių svertų valstybės rankose yra pinigų politika

Povilas GYLYS
Ekonomistas profesorius

Ką reiškia Graikijos įsiskolinimas? Didžia dalimi jiems vokiečiai davė pinigus. Panašiai, kaip skandinavų bankai davė mūsų žmonėms nekiliojamą turtui ir pūtė burbulą, taip vokiečių bankai davė pinigų graikams. Tie pirkto iš jų net Vokietijoje pagamintus povandeninius laivus. Vokiečiai taip palaikydavo savo darbo rinką. Ir iš esmės Europos Sąjungoje pastaruosius keletą metų laimėjo tik Vokietija. Visos kitos valstybės pralaimėjo.

Kaip gyventų Europos Sąjunga, negalėdama emituoti ir taip toliau. Kodėl vieniems galima emituoti pasaulyje pinigus, toms penkioms valstybėms, o visiems kitiems negalima? Jie gali gaminti iš oro pinigus ir pirkti iš pasaulio, ką jie nori. O visi kiti turi arai, kad gautų tuos jų popierukus.

Skolos auga toliau. Europos stabilumo paktas juk veikė ir prieš tai. Ir Vokietija su Olandija pirmiausia jį pažeidė. Tie, kurie buvo iniciatoriai, pirmieji ir pažeidė savo pačių nutarimus. Viskas žlugdo, ko jie siekė. O kitaip, mano supratimu, negali būti todėl, kad norint vokiečiams patiems laikytis Europos stabilumo pakto, reikia sumažinti pragyvenimo lygį. Dabar žmonės į gatves išeina, streikuoja kiekvieną dieną. Visa Europa burbuliuoja. Tai yra tik mažas bandymas pradėti gyventi pagal kišenę.

O jei jie bandys laikytis tų trijų procentų, iš ko tada kompensuos žmonėms prabangų gyvenimą, kurį gyveno pastaruosius 40 metų? Nėra tam resursų Europos Sąjungoje. Todėl politikai nedarys šito.

Be abejo, žodžiais visa tai yra teisinga. Bet gyvenimas yra nežo-

dinis, jis yra praktinis. Ir praktinis yra visai kitoks, nei jūs kalbate.

Aš suprantu bankų interesą. Lietuva prisiskolinusi eurai, bankai dabar bijo, kad jie tų pinigų neatsigaus.

Bet jūs man atsakykite, kodėl dabar graikai, gelbėdami bankus, turi išparduoti visą savo turtą. O jie galėjo bankrutuoti. Pavyzdžiui, pasaulio valstybės yra bankrutavusios galybę kartų. Prancūzija per pastaruosius 200 metų buvo bankrutavusi keliolika kartų. Rusija bankrutavo 1998 metais. Suprantu, kad bankai bijo. Jeigu būtų Lietuvos strateginiai interesai kitaip suprantami, mes galėtume prisiskolinti iš bankų ir bankrutuoti, kaip tą padarė Prancūzija, Argentina ir daugelis kitų. Štai ko jūs bijote.

N.MAČIULIS: Bankrutuoti yra amoralu. Tai buvo alternatyva, bet amoralu. Valstybė gyvena ne pagal savo kišenę. Kaip ir daugelis kitų Europos valstybių. Kaip ir Lietuva, beje, gyvena ne pagal savo kišenę. Manau, teisingas ir moralus kelias yra susitaikyti su tuo, pripažinti, kad buvo gyvenama ne pagal galimybes. Subalansuoti savo pajamas ir išlaidas ir grąžinti skolas. Manau, dauguma Lietuvos gyventojų sutiktų, kad tai yra teisingas ir moralus kelias.

R.PAULAUSKAS: Nepaaiškinate, iš kur atsirado pinigai. Apeinate esminį dalyką.

N.MAČIULIS: Iš tiesų tiek Federalinės rezervų sistemos, tiek Anglijos centrinio banko ar Europos centrinio banko sprendimas reikšmingai padidinti pinigų kiekį rinkoje yra precedento neturintis reiškinys. Federalinė rezervų sistema daugiau nei tris kartus padidino pinigų kiekį nuo 2008 metų. Anglijos centrinis bankas lygiai taip pat. Europos centrinis bankas maždaug dvigubai padidino. Tokia politika rodo, kad situacija pasaulio ekonomikoje yra itin įtempta. Ir tokiais veiksmais bandoma ją stabilizuoti ir išvengti didžiulės sisteminės finansų krizės.

Ir tai galima pateisinti tik su viena išlyga. Kad visi centriniai bankai turi labai aiškią strategiją, kaip tas perteklinis, iš niekur atsiradęs pinigų kiekis bus išimtas iš rinkos. Nes dabar jis pavojaus infliacijai nekuria. Jis neatsiduria gyventojų rankose, įmonių rankose. Jis tik užpildo likvidumą finansų sistemoje.

R.PAULAUSKAS: Šie pinigai bet kuriuo atveju mažų mažiausiai patenka į ateities sandorių rinką. Ateities sandorių rinkoje jie pakeičia naftos kainas, grūdų kainas ir tai vis tiek padaro įtaką buitinei rinkai. Turbūt suprantate, kad naftos kaina tik dėl spekuliacijos yra tokia didelė. Štai dėl šių perteklinių pinigų. Tai lemia kiekvieno mūsų benzino litro kainą. Net nepatekusi į buitinę rinką ta suma vis tiek daro įtaką.

Parengė Milda JUODAKIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalgiris.org

Mes, lietuviai, turime kuo didžiuotis

Eltos nuotr.

► **ISTORIJA.** Kaune stūksantis „Laisvės“ paminklas

► Didžiuojasi „Laisvės“ kūrėju

Praėjusiuose „Respublikos“ nacionalinių vertybių rinkimuose kaip labiausiai garsinantys Lietuvą objektai triumfavo Kaune stūksantis „Laisvės“ paminklas ir Plungės kasmetiniai Mykolo Oginskio festivaliai. Kalbinti žmonės sutartinai tvirtina, kad tai, be abejonės, kelia lietuvių dvasią, kuri nesaugoma gali ir pradėti nykti.

R Deimantė ZAILSKAITĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Juozo Zikaro memorialinio muziejaus darbuotoja Rasa Ruibienė kiekvieną kartą eidama į muziejų pakelia akis į Kaune išdidžiai stūksančią „Laisvės“ statulą. „Respublikos“ nacionalinių vertybių 2011“ rinkimuose paskelbtą labiausiai Lietuvą garsinančiu objektu. Muziejininkė nė neabejoja - „Laisvė“ yra iškiliausias tautos simbolis, sukonstruota ir pastatyta dar prieš-kariu.

„Pirmiausia „Laisvė“ yra vienišas tokio pobūdžio paminklas Lietuvoje. Mes niekaip nesugebė-

jome per antrąją nepriklausomybę pastatyti paminklo laisvei - tai jau labai svarbus dalykas. Antra, vis dėlto esu tarybinės kartos žmogus ir mes, mokinukai, slapta eidavome per Vasario 16-ąją pastovėti prie „Laisvės“, - tai savaime ji mums būdavo ypatinga.

Trečias dalykas, aišku, J.Zikaras kaip asmenybė yra ypatingas. Nors jis buvo labai griežtas, bet teisingas. Kai jis tuometinio švietimo ministro buvo kviečiamas į Kauno meno mokyklą ir gavo didelę algą, ją išdalydavo savo mokiniams, kad jie nebadautų ir kiek įmanoma apsirengtų. Dar vienas įdomus momentas - kaip dailininkas J.Zikaras yra įdomus tuo, kad jis kol kas vienintelis savo darbuose tiek daug vaizdavęs Lietuvos įvykių ir mūsų šalies įžymius žmones. Jis sakė: „Ir Skvirecką turi žinoti, kuris išvertė Bibliją į lietuvių kalbą, ir Radvilas turi žinoti, kurie lietuvių ir lenkų kalbas atnešė į bažnyčias vietoj lotynų, ir Vydūną, ir Maironį, ir mūsų šv. Kazimierą, ir Vaižgantą, ir daugelį kitų“. Tik toks žmogus, manau, ir galėjo sukurti „Laisvę“, tapusią nacionaline verty-

Viktorio Purio nuotr.

► „Laisvė“ yra vienintelis tokio pobūdžio paminklas Lietuvoje

be. Tai, žinoma, man „Laisvė“ yra svarbi visomis prasmėmis. Esu žmogus, kuris žino, ką reiškia laisvė, kas yra nepriklausoma šalis. Todėl labai džiaugiuosi, kad penktais apdovanojimų metais „Laisvė“ atsidūrė tarp laureatų, nes aš truputį jau ir stebė-

jau - juk turime tokį vienintelį paminklą. Užtat šiemet labai džiaugiuosi ir didžiuojuosi - ir jumis, ir „Laisve“, ir J.Zikaru. Anksčiau lietuvių dvasią reikėjo labai saugoti, o dabar ji gali ir savaime sunykti. Yra toks pavojus, bet tikiuosi, kad taip nebus. O jūs, „Respublika“, kad taip nenuitektų, prisidedate su savo nacionalinių vertybių rinkimais“.

Muziejaus darbuotojos nuomone, nacionalinė vertybė yra tai, kas skatina žmoguje džiaugsmą, kad jis yra būtent tos tautos. „Ne pasipūtimą, ne niekinimą kitų, bet vis dėlto ir nežeminimą savęs, - pabrėžia muziejininkė. - Tai, kas skatina tavyje pasididžiavimą, kad tu esi Lietuvoje, kad tai puiki vieta su puikiais žmonėmis. Mes tikrai turime kuo didžiuotis. Lietuva - nuostabi šalis, aišku, pragyventi nelengva, bet prisiminkime, kaip čia 1918-aisiais buvo klaiku. Aišku, būtų geriau, jeigu mus valdžia mylėtų labiau, bet nustokime pagaliau skųstis ir pagalvokime, ką mes galime duoti kitiems. Sutinku, kad čia yra daug bėdų, bet pasakykite, kur jų nėra...“

► Plungiškiai atiduoda pagarbą Oginskiam

„Respublikos“ nacionalinių vertybių 2011“ apdovanojimuose dalyvavusi plungiškė, viena iš Tarptautinio Mykolo Oginskio muzikos festivalio organizatorių Genovaitė Žiobakienė liko sužavėta renginiu. Su kolegomis moteris atsiėmė statulėlę, ją kol kas laiko savo darbo kabinete Plungės Mykolo Oginskio meno mokykloje, bet vėliau žada perkelti kitur, kad visi galėtų pasigrožėti.

„Nacionalinė vertybė - labai skambūs žodžiai. Jeigu bandai įsiklausyti į jų skambesį, tai yra nepaprastai rimti, labai įpareigojantys žodžiai, - sakė G.Žiobakienė. - Mes turėtume liautis šaipytis iš mūsų pačių gražiausių ir dvasingiausių dalykų. Kaip sakoma, žodis iškelia, bet žodis gali ir sugniuždyti. Nacionalinės vertybės žodžiai turėtų eiti kaip raudona linija per visą žmogaus gyvenimą. Nors turime ką parodyti, tačiau susidūrę su įvairiais pašaipuliais lyg įsitraukiame į kiaušį, kad verčiau tegul mūsų niekas nemato ir nepastebi. Nacionalinė vertybė - labai svarūs ir prasmingi žodžiai, kurie turi išliekamąją vertę ir remiasi mūsų tautos dvasiniais principais. Nacionalines vertybes iškeliantis renginys buvo labai šiltas ir nuoširdus, o jame dalyvavę žmonės - pakylėti. Apdovanojimo metu susirinko iškilius žmonės, tiesiog sėdėjau ir didžiuojuosi, kad esu tokia gražia žmonių būryje“.

Tuo tarpu renginyje dalyvavęs Plungės rajono meras Albinas Klimas pagarbą pirmiausiai atidavė „Respublikos“ nacionalinių vertybių“ rinkimų organizatoriams ir komisijos nariams bei ieškojusiems

nacionalinių vertybių. Meras dėkojo ir savo kraštiečiams, kurie už septintus metus organizuojamą Mykolo Oginskio muzikos festivalį buvo įvertinti skulptūrele „Šakelė“: „Susitikęs su organizatoriais, visada sakau, kad tai yra nuostabi šventė mums visiems. Dėl jų užsispyrimo ir begalinio atsidavimo Plungei ir vyksta šis festivalis. Per apdovanojimus drauge pasidžiaugėme mūsų pasiektais rezultatais. Ypač džiugu, kad kiti įvertino mūsų specialistų, kurie dirba negailėdami jėgų, darbą“, - sakė meras A.Klimas.

Šiemet Tarptautinis Mykolo Oginskio muzikos festivalis Plungėje prasidės rugpjūčio 25 d. Kadangi koncertai yra nemokami - tai didžiulė dovana Lietuvos žmonėms. Į daugiau nei mėnesį trunkantį Plungės festivalį plūsta tūkstančiai žmonių, kad pasiklausytų muzikos nepaprastoje vietoje - M.Oginskio dvaro aplinkoje prie fontanų ar specialiai pritaiky-

► **ĮSPŪDIS.** Genovaitė Žiobakienė liko sužavėta renginiu

Vyginio Skaraičio, redakcijos archyvo nuotr.

► **ŠVENTĖ.** Mykolo Oginskio festivalis Plungės parke (2010 m.)

tose, kad ir neremontuotose, žirgyno patalpose, į kurias organizatoriai vos sutalpina apie du tūkstančius žmonių. Kadangi festivalio meno vadovas yra Juozas Domarkas, su kolegomis jis profesionaliai sudaro rimtosios muzikos programą.

„Į festivalį ateinantys žmonės prisipažįsta: Dievo dovana, kad gali gyvai paklausyti rimtosios muzikos. Festivalio moto yra rimtoji - simfoninė, kamerinė - muzika. Mes neleidžiame atsirasti pigiam menui. Žmonėms taip trūksta rimtosios muzikos, todėl mes norime priartinti šį iškilų meną prie žmonių gyvenimo, - sako G.Žiobakienė. - Mes, plungiškiai, matome didelę prasmę atiduodami pagarbą Oginskių giminei, kurie iš tikrųjų darė labai didelę kultūrinę ir ekonominę įtaką Lietuvoje. Pirmiausiai atiduodame pagarbą Mykolui Oginskiui, kuris savo muzikos mokykloje išugdė tokį talentą kaip M.K.Čiurlionis. Tai mums

yra labai svarbūs akcentai. Kodėl šį festivalį rengiame rudens pradžioje? Todėl, kad jis baigtųsi gražiausiais, darniausiais akordais per M.K.Čiurlionio gimtadienį. Remdamiesi istorija, išreiškiame didžiausią padėką tiems žmonėms, kurie garsino Lietuvą ir gražino mūsų žmonių gyvenimą. Negalime likti abejingi ir turime rodyti pavyzdį, tęsti pradėtus darbus. Negalime taip blaškytis, mūsų yra labai nedaug, todėl reikia imti jaunus žmones už rankos ir vesti tuo gražiu bendro darbo keliu. Mes negalime pasiduoti gatvėnėms nihilistinėms nuotaikoms, pigiems menams ar kažkokiems šūkavimams. Blogai, kad mūsų žmonės po truputėlį išbarsto savo dvasinius orientyrus. Turime jungtis vieni prie kitų ir matyti tai, kas gražiausia“.

Tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis buvo pradėtas organizuoti beveik prieš septynerius metus, kai 2003-aisiais buvo at-

kurta Plungiškių draugija - sukvietė visus mokslininkus, daktarus, teisininkus, mokytojus, inžinierius. Visus po Lietuvą išsibarsčiusius kraštiečius surinkus į Plungę, G.Žiobakienė buvo išrinkta draugijos viceprezidente. Taip bendraminčiai subrandino idėją gavitinti M.Oginskio festivalį. „Kodėl negali skambėti Plungė su Oginskiu susieta? Puikiai suvokiame, kokie yra šio darbo masteliai, todėl susidariau muzikų grupę, pirmiausiai pakviečiau Domarkus, Giedrę Kaukaitę, Petrą Vyšniauską. 2006 metai - festivalio gimimo data. Iš pradžių viskas vyko taip nedrąsiai, bet paskui išsidrąsinome“, - apie ilgai brandintą sumanymą pasakoja G.Žiobakienė. Jau septintasis festivalis bus dedikuotas plungiškio B.Lubio atminimui, o praėjusiais metais ypač gražiai buvo paminėtas M.K.Čiurlionis. Labai gražūs festivalio atidarymai su savomis tradicijomis ir puošmenomis.